

PƏRVANƏ İSLAMOVA (MƏMMƏDOVA)
AMEA, İnsan Hüquqları İnstitutu, doktorant
E-mail: TarixVeOnunProblemleri@gmail.com

**AZƏRBAYCAN NATO: “SÜLH NAMINƏ TƏRƏFDAŞLIQ”,
“FƏRDI TƏRƏFDAŞLIQ ÜZRƏ ƏMƏLIYYAT PLANI” VƏ
“YENI STRATEGIYA” ƏMƏKDAŞLIĞI SFERASINDA**

Açar sözlər: NATO, sülh, tərəfdaşlıq, strategiya

Ключевые слова: НАТО, мир, сотрудничество, стратегия

Key words: NATO, peace, partnership, strategy

Məqaləni yazmaqda əsas məqsəd Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığının hansı layihə və müqavilələr əsasında həyata keçirildiyini, hazırda əməkdaşlığın hansı səviyyədə olduğunu və bu əməkdaşlığın ölkəmiz üçün nələr vəd etdiyini ortaya qoymaqdır. Bildiyimiz kimi, Azərbaycan respublikası NATO ilə əməkdaşlığa XX əsrin sonlarından başlamışdır. Həmin dövrdə müstəqilliyini yenidən qazanan ölkəmizin NATO kimi nüfuzlu təşkilatla əməkdaşlığı təqdirəlayiq hal idi. Şimali Atlantika müqaviləsinə əsasən yaradılan təşkilatın əsas rolu üzv dövlətlərin müstəqillik və təhlükəsizliyini siyasi və hərbi vasitələrlə qorumaqdan ibarətdir. NATO müttəfiqlərin demokratiya, fərdi azadlıq, hüququn aliliyi və mübahisələrin sülh yolu ilə həlli kimi ümumi dəyərlərini qoruyur və bu dəyərləri Avro-Atlantika məkanı boyunca təbliğ edir.[1,15] 1994-cü ildə torpaqlarının bir hissəsi Ermənistan tərəfindən zəbt edilmiş Azərbaycan üçün bu əməkdaşlıq böyük ümidlər yaradırdı. Bunu ulu öndər Heydər Əliyevin NATO-nun Brüssel konfransındakı çıxışından da görmək olar: “NATO-nun Şərqi Avropa ölkələrini və keçmiş Sovet İttifaqına daxil olan yeni müstəqil dövlətləri “Sülh naminə tərəfdaşlıq” sənədinə qoşulmağa çağıran dəvətini böyük razılıqla qarşılamışıq. Biz həmin sənədi imzalamağı qərara almışıq və NATO ilə əməkdaşlığa böyük ümid bəsləyirik. Bu əməkdaşlıq həm Azərbaycanın Qərb demokratiyasına qovuşması, həm də NATO ilə əməkdaşlıq edərək, regionda vəziyyəti sabitləşdirməyə, müharibəni dayandırmağa, Azərbaycan ilə Ermənistan arasında sülh və mehriban qonşuluq yaratmağa yönəldilmiş əlavə yollar axtarmaq baxımından bizdən ötrü çox mühümdür.”[2,22] Beləliklə, 1994-cü ilin may ayının 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyev NATO-nun Mənzil Qərargahını ziyarət edərək SNT Çərçivə Sənədini imzalamışdır.[3,8] Bu sənəddə aşağıdakı fikirlər qeyd olunur: “Bu Tərəfdaşlıq ümumi inamın ifadəsi kimi müəyyənləşdirilib ki, Avro-Atlantik məkanda sabillik və təhlükəsizlik yalnız əməkdaşlıq və birgə fəaliyyət nəticəsində əldə edilə bilər. Əsas azadlıqların və insan hüquqlarının müdafiəsi və inkişafı və azadlığın, ədalətin və demokratiya yolu ilə sülhün qorunub saxlanması tərəfdaşlığın ümumi dəyərlərini təşkil edir.”[4,5] SNT proqramının əsas funksiyası Şərq ölkələri ilə NATO arasında əməkdaşlığı möhkəmlətmək və Qərb birliyinə yeni demokratik dövlətlər cəlb etməkdən ibarət idi. “Sülh naminə tərəfdaşlıq” proqramı NATO hərbi təşkilatının rəhbərliyi ilə həyata keçməli idi və NATO təşkilatı Şurasında 1994-cü ilin yanvarın 10-da təsdiq edilmişdi. Proqram son tamamlanmış şəkildə aşağıdakı əsas prinsipləri nəzərdə tutur: NATO daxilində məsləhətləşmələr aparılması; İştirakçı ölkələrin yığıncaqlara dəvət edilməsi; Hər bir tərəfdaş ölkəyə NATO-nun yardımı ilə özlərinin iqtisadi imkanları və müdafiə potensiallarını nəzərə almaqla xüsusi fərdi proqramlarını işləyib hazırlamaq imkanının verilməsi [5,112]

Lakin təşkilatın bu proqramı qəbul etməkdə əsas məqsədi nisbətən fərqli idi. Belə ki, Sülh naminə tərəfdaşlıq proqramını qəbul etməklə NATO aşağıdakı məqsədlərini həyata keçirmək istəyirdi: milli müdafiənin planlaşdırılması və büdcənin hazırlanması; silahlı qüvvələr üzərində demokratik nəzarətin təmin olunması; milli konstitusiyanın müddəaları nəzərə alınmaqla BMT və ATƏT-in himayəsi altında sülhməramlı hərbi əməliyyatlarda iştirak; sülh-yaratma, xilasetmə, axtarış, humanitar və başqa istiqamətlərdə əməliyyatların keçirilməsini, milli hazırlığı yüksəltmək məqsədilə NATO ilə hərbi sahədə əlaqələr qurmaq;

NATO ilə gələcək əməkdaşlıq sahələrini müəyyən etmək məqsədilə Azərbaycan hökuməti SNT Təqdimat sənədini hazırlayaraq 1996-cı ilin aprelində Alyansa təqdim etmişdir. Bu sənədə əsasən İkitərəfli əməkdaşlıq sahələrinə hərbi əməkdaşlıq, müdafiə sektorunun müasirləşdirilməsi, silahlı qüvvələrə demokratik nəzarət, təhlükəsizlik məsələləri üzrə siyasi məsləhətləşmələr, sülhməramlı əməliyyatlar, təhlükəsizlik sektorunun islahatı, mülki fəvqəladə planlaşdırma, təhlükəsizliklə əlaqədar elmi, iqtisadi və ekoloji əməkdaşlıq və s. sahələr daxildir.

1996-cı ildən etibarən, NATO tərəfindən hazırlanan Təqdimat Sənədi və Tərəfdaşlıq İş Proqramı əsasında Azərbaycan rəsmiləri tərəfindən mülki və hərbi nümayəndələrin qatıldığı Fərdi Tərəfdaşlıq Proqramı tərtib edilmişdir. Hər il Fərdi Tərəfdaşlıq Proqramının əhatə dairəsini genişləndirən Azərbaycan 2007-ci ildə 250-dən çox NATO/SNT tədbirlərində iştirak etmişdir. Bu say əməkdaş millətlər arasında sıralamada ən yüksək yerlərdən biri, Cənubi Qafqazda isə ən yüksək yerdir. 2006-cı ildə Azərbaycan hökuməti SNT üçün ayrılan vəsaiti 300 min ABŞ dollarından 850 min ABŞ dollarına kimi artırmışdır. 2007-ci ildə bu rəqəm 1,8 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. [6]

SNT proqramı ilə başlanan əməkdaşlıq Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat planı ilə inkişaf etdirilir. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2004-cü ilin may ayında Brüsselə səfəri zamanı NATO-nun baş katibi ilə ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafı, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli prosesi, maraq doğuran regional və beynəlxalq məsələlər barədə fikir mübadiləsi aparmış və eyni zamanda ölkəmizin hazırladığı “Fərdi tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı”nı NATO-nun baş katibinə təqdim etmişdir. [7] 2005-ci ilin may ayının 27-də NATO-nun Şimali Atlantika Şurası tərəfindən təsdiq edildikdən sonra İlham Əliyev planın təsdiq olunması haqqında sərəncam vermişdir. [8] Bu plana görə Azərbaycan Şimali Atlantika Blokunun 300-ə yaxın proqramında iştirak etmək hüququ əldə edib. Respublikamızın Milli Təhlükəsizlik konsepsiyasında Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığına dair qəbul edilmiş SNT və FTƏP proqramları haqqında aşağıdakı fikirlər qeyd olunmuşdur: “Azərbaycan Respublikası Avro-Atlantik Tərəfdaşlıq Şurası və NATO-nun “Sülh naminə tərəfdaşlıq” Proqramı çərçivəsində NATO ilə mümkün olan tərəfdaşlıq vasitələrindən tam gücü ilə istifadə edir. Bu baxımdan Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planı NATO ilə əməkdaşlığın yaxın və orta perspektivdə daha da gücləndirilməsi yolunda mühüm bir vasitədir. Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planından Azərbaycan Respublikasının təhlükəsizlik sektorunun islahatlar yolu ilə NATO standartlarına yaxınlaşdırılması və siyasi dialoqun inkişaf etdirilməsi üçün bir mexanizm kimi bundan sonra da istifadə olunacaqdır”. FTƏP əsasən NATO strukturları və üzv ölkələri və bəzi tərəfdaş ölkələr tərəfindən təşkil edilən, hazırlığın artırılmasına və ekspert müzakirələrinə xidmət edən tədbirlərdə iştiraka şərait yaradır. Azərbaycan Respublikası 2005-2007-ci illəri əhatə edən I dövrə, 2008-2010-cu illəri əhatə edən II dövrə FTƏP-i başa çatdırmışdır, hazırda III dövrə sənədini yerinə yetirir.

Bildiyimiz kimi ötən illər ərzində Azərbaycan NATO ilə qətiyyət, anlayış və konseptual yetkinliyi ilə xarakterizə edilən tərəfdaşlıq qurmuşdur. Bu tərəfdaşlıq müxtəlif sahələrdə

Tarix və onun problemləri, № 1 2014

Azərbaycanla NATO-nun sıx əməkdaşlıq etməsinə səbəb olmuşdur. XX əsrin sonlarından başlanan bu əməkdaşlıq hazırda müxtəlif sahələri əhatə edir. Bu əməkdaşlığa ilk növbədə hərbi sahədə əməkdaşlıq aid edilir. Belə ki NATO ilə hərbi əməkdaşlıq həm ölkəmizin müdafiə və təhlükəsizlik sektorunda islahatlar keçirməyə, bu sahələri NATO standartlarına uyğunlaşdırmağa imkan verir, digər tərəfdən Azərbaycan Respublikasının hərbi bölmələri NATO-nun sülhü dəstəkləmə əməliyyatlarında iştirak edirlər və müəyyən səviyyədə beynəlxalq təcrübə əldə edirlər. SNT təlim və məşğələlərində mütəmadi iştirak edərək Azərbaycan NATO-nun rəhbərliyi altında aparılan sülhməramlı əməliyyatlara qoşulmuş, Avroatlantik təhlükəsizliyinin təmin olunmasına öz töhfəsini vermişdir. Azərbaycanın silahlı qüvvələri 1999-cu ildən 2008-ci ilədək Kosovoda, 2002-ci ildən isə Əfqanıstanda, eləcə də İraqda həyata keçirilən sülhməramlı əməliyyatları dəstəkləyir. Azərbaycan Respublikası NATO-nun terrorizmə qarşı apardığı mübarizədə öncül yeri tutur və tərəfdaş ölkələr arasında bu sahədə öz fəallığı ilə seçilir. Lakin NATO ilə Azərbaycanın əməkdaşlığı təkcə hərbi sahə ilə məhdudlaşmır. Elm, ekoloji və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq da ölkəmizin NATO ilə sıx işləməsinə səbəb olmuşdur. 2006-2008-ci illərdə NATO maliyyəsi və ekspertizası ilə Mingəçevir və Ələt ərazisində keçmiş sovet ordusundan qalma 1400 ton, vaxtı keçmiş, yüksək zəhərli raket yanacağıının zərərsizləşdirilməsi üzrə 2.2 milyon avro məbləğində layihə həyata keçirilmişdir.[2,27] Xəzər dənizinin və digər su hövzələrinin ekoloji problemlərinin öyrənilməsi, Azərbaycanın hava məkanı və Xəzər dənizinin müvafiq olaraq, hava və dəniz təhlükəsizlik səviyyəsinin artırılması üçün Azərbaycan və NATO birgə işləyirlər. Əməkdaşlığın digər sahəsi informasiyaya çıxışı inkişaf etdirmək, NATO və Azərbaycanın əməkdaşlığı haqqında ictimaiyyəti maarifləndirməkdir. 2003-cü ildən NATO Azərbaycanda yay məktəbini maliyyələşdirir. İlbəil inkişaf edən layihə və proqramların nəticəsində 2005-ci ildə Azərbaycanda NATO Beynəlxalq məktəbi təsis edilmişdir. Məktəbin seminar mövzuları sırasına transatlantik enerji təhlükəsizliyi, regional təhlükəsizlik və maliyyə təhlükəsizliyi məsələləri daxil edilmişdir. NATO Beynəlxalq məktəbi ildə iki dəfə azərbaycanlı və xarici tələbələr üçün beynəlxalq təhlükəsizlik məsələləri üzrə məhsuldar forum və konfranslar təşkil edir. Azərbaycan Diplomatik Akademiyası da NATO ilə əməkdaşlığın inkişafında çox fəaldır.

Tarixi dövrün tələblərinə uyğun olaraq NATO-nun bugünədək beş strateji konsepsiyası qəbul edilmişdir. Bu strateji konsepsiyalar təşkilatın işini yönləndirərək həyatı əhəmiyyətli məsələləri qabartmış, müttəfiqlərlə NATO-nun bu istiqamətdə əməkdaşlığının vacibliyini vurğulamışdır. Məsələn soyuq müharibədən sonra qəbul edilən strateji konsepsiya diqqəti müstəsna olaraq ərazi müdafiəsinə yönəltmə yanaşmasından müəyyən qədər kənara çıxmağa başlayır və təhlükəsizliyin daha geniş tərfi üzrə və onun dialoq, əməkdaşlıq, böhranların idarə edilməsi və münaqişələrin önlənməsi metodları daxil olmaqla necə təmin edilməsi üçün daha geniş məlumat verirdi. Sonuncu strateji konsepsiya noyabrın 20-də Lissabonda NATO Dövlət və Hökumət Başçıları tərəfindən qəbul edilmişdir. Bu konsepsiya təşkilat üzvlərinin müdafiəsi və təhlükəsizliyi baxımından özünün bir sıra müddəalarına görə diqqət çəkir. Dəyişən beynəlxalq münasibətlər və təhlükəsizlik kontekstində yeni strategiya enerji təhlükəsizliyi, iqlim dəyişikliyi kimi önəmli mövzulara toxunur, eyni zamanda Yaxın Şərqdə NATO və Rusiya əlaqələrini və digər məsələləri qabardır. Konsepsiyanın Təhlükəsizlik mühiti adlı hissəsində enerji təhlükəsizliyi haqqında deyilir:

“Bütün ölkələr beynəlxalq ticarət, enerji təhlükəsizliyi və çiçəklənmə və inkişafın asılı olduğu nəqliyyat, kommunikasiya və tranzit yolları üzərində yerləşməyə meyl göstərilir. Bu ölkələr hücumların qarşısını almaq və öz müdafiə qabiliyyətlərini yüksəltmək üçün beynəlxalq səy nümayiş etdirirlər. Qloballaşan dünyada bəzi NATO ölkələri xarici enerji təchizatçıların-

dan tədricən daha çox asılı olacaqdır. Dünya enerji istehlakının böyük bir hissəsi yer kürəsində uzun məsafələr qət etdiyinə görə enerji təchizatı çox həssas məsələ kimi gündəmdə qalır.”[6] Strategiyanın qəbul olunmasında önəmli məsələlərdən biri enerji təhlükəsizliyi və Rusiya ilə NATO əlaqələridir. Hazırda Avropanın enerji asılılığı getdikcə artır; Çin, Hindistan kimi böyüməkdə olan ölkələrin enerjiyə olan ehtiyacları yüksəlir; yer kürəsində olan qalıq yanacaq ehtiyatının bu əsrin sonunda tükənməsi proqnozlaşdırılır; iqlim dəyişikliyi haqqında müzakirələr artır və bir çox xalqlar təhlükəsiz nüvə enerjisinə maraq göstərirlər. Enerji təhlükəsizliyini diqqət önünə çəkən digər amillər isə enerji nəqli kəmərlərinə silahlı hücumlar, terror aktları və pirat hücumları və bəzi enerji istehsalı ölkələrində siyasi qeyri sabitlikdir. Yeni strateji konsepsiyaya əsasən NATO enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasına yardım edəcək, təhlükəli ərazilərdən keçən enerji infrastrukturalarının, tranzit yollarının qorunmasında müttəfiqlərlə əməkdaşlığı genişləndirəcəkdir. Lissabon Zirvə görüşünün Bəyannaməsi enerji təhlükəsizliyini NATO-nun siyasi fəaliyyətinə inteqrasiya etməyi mühüm vəzifə olaraq müəyyən etmişdir. Əvvəllər qəbul edilmiş NATO sənədlərinin heç birində enerji təhlükəsizliyi bu dərəcədə geniş işıqlandırılmamışdır. Lakin bugün də NATO üzv ölkələri enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı məsələlərə tərəddüdlə yanaşırlar. İlk növbədə buna səbəb ölkələrin fərqli milli maraqlarıdır. Enerji təhlükəsizliyi eyni zamanda vacib milli məsələ olduğundan ölkələrin çoxu bu istiqamətdə müstəqil siyasət yeritməyə can atır, beynəlxalq müstəviyə çıxartmaq istəmirlər. NATO-nun enerji təhlükəsizliyi məsələsinə ehtiyatla yanaşmasına digər səbəb isə enerji amilinin Rusiya ilə sıx bağlı olmasıdır. Dünyada ən böyük qaz ehtiyatı Rusiyanın payına düşür, neft ehtiyatına görə isə Rusiya yeddinci yerdə durur; Avropanın enerji təchizatında aparıcı mövqe tutur. Digər tərəfdən hazırda enerji təhlükəsizliyi məsələsi ilə bir çox qurumlar- Avropa Birliyi, Beynəlxalq Enerji Agentliyi və s. təşkilatlar, özəl qurumlar məşğul olurlar. Lakin bütün bu amillərlə yanaşı NATO enerji təhlükəsizliyi üzrə müttəfiqlərlə razılaşdırılmış mexanizm üzrə fəaliyyət göstərir. Bu fəaliyyət mexanizmi aşağıdakı qaydalar üzrə işləyir: tərəfdaşlar arasında informasiya paylaşması, kəşfiyyat və dialoq aparmaq; burada da əsas diqqət təhlükəli və qeyri stabil ərazilərdən keçən enerji infrastrukturalarının istənilən hücumdan müdafiəsinə yönəldilir. İkincisi stabilliyi təmin etməkdir. Bu ilk növbədə strateji cəhətdən əhəmiyyətli ərazilərdə islahatlar keçirmək- Avropa, Qafqaz, Mərkəzi Asiya, Yaxın Şərq və İran körfəzində tərəfdaş ölkələrlə siyasi dialoq və hərbi əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. Bu qrupa enerji istehsalçıları, tranzit ölkələr və istehlakçılar daxildir. Üçüncü qayda isə enerji infrastrukturunun mühafizəsidir ki, bu da bir çox ölkələrin milli vəzifəsi hesab olunur. Lakin NATO təşkilat olaraq dəniz yollarının, ərazi sularının mülki və ya hərbi yolların qorunmasına öz töhfəsini verə bilər. Bundan başqa hər hansı şəkildə (təbii fəlakət, qəza) enerji resurslarının itkisi baş verərsə NATO özünün fəvqəladə planlaşdırma imkanlarından istifadə edərək bu cür fəlakətləri qısa zamanda effektiv şəkildə aradan qaldıra bilər. NATO-nun yeni strateji konsepsiyasında enerji ilə zəngin strateji əhəmiyyətli regionlara- Cənubi Qafqaz, Xəzər regionuna mühüm əhəmiyyət verilir. Bu baxımdan Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığı önə çəkilir.

Yekun olaraq onu qeyd edim ki, Azərbaycan Respublikasının NATO ilə XX əsrin sonlarından başlanan əməkdaşlığı müxtəlif sənədlər əsasında bugündə davam etdirilir; bu əməkdaşlığın gələcəkdə də inkişaf etdirilməsi həm ölkəmizə həm də təşkilat üzvlərinə öz töhfəsini verə bilər.

Tarix və onun problemləri, № 1 2014

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. "Strategic Concept for the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation" Adopted by Heads of State and Government in Lisbon <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf> NATO məlumat kitabı. İctimai diplomatiya şöbəsi 1110,Brüssel, Belçika.388səh
2. Azərbaycan–NATO: Tərəfdaşlıqdan başlanan yol. (1994-2009)Heydər Əliyev irsini araşdırma mərkəzi. Bakı 2009, 340 s.
3. Azərbaycan-NATO 15 illik tərəfdaşlıq. Azərbaycan Respublikasının NATO yanında Nümayəndəliyi VA Building NATO HQ, Boulevard Leopold III, 1110 – Brüssel, Belçika Krallığı .79 s.
4. NATO. Tərəfdaşlıq vasitəsilə təhlükəsizlik. NATO public diplomacy division, 1110 Brussels,Belgium. 36s.
5. Azərbaycan–NATO: Tərəfdaşlıqdan başlanan yol. (1994-2009)Heydər Əliyev irsini araşdırma mərkəzi. Bakı 2009, 340 s.
6. "Azərbaycan Respublikasının NATO ilə Fərdi Tərəfdaşlıq üzrə Əməliyyat Planının təsdiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı şəhəri, 3 avqust 2005-ci il,№ 937
7. NATO-nun 50 illik yubileyinə həsr olunmuş zirvə görüşündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi" (Vaşinqton, 26 aprel 1999-cu il) sənədinə tarixi arayış
<http://lib.aliyev-heritage.org/az/7823007.html>
8. Россия и Европа. М.: Наука, 1996

ПАРВАНА ИСЛАМОВА

АЗЕРБАЙДЖАН И НАТО: СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ "ПАРТНЕРСТВО РАДИ МИРА" И "ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПЛАН ДЕЙСТВИЙ ПАРТНЕРСТВА"

Эта статья о сотрудничестве между Азербайджаном и НАТО. "Партнерство ради мира" и "Индивидуальный план действий партнерства" выкладывает программу сотрудничества между Азербайджаном и НАТО. На встрече на высшем уровне в Лиссабоне лидеры стран НАТО приняли новую Стратегическую концепцию, которая будет служить дорожной картой альянса на ближайшие десять лет. Согласно этому документу дипломатические отношения между нашей республикой и НАТО улучшит далее в будущем.

PARVANA İSLAMOVA

AZERBAIJAN'S "PARTNERSHIP FOR PEACE" AND "INDIVIDUAL PARTNERSHIP ACTION PLAN" LAYS OUT THE PROGRAMME OF COOPERATION BETWEEN AZERBAIJAN AND NATO

This article is about the cooperation between Azerbaijan and NATO. Azerbaijan's "Partnership for Peace" and "Individual Partnership Action Plan" lays out the programme of

cooperation between Azerbaijan and NATO. At the Summit meeting in Lisbon, NATO leaders adopted a new Strategic Concept that will serve as the Alliance's roadmap for the next ten years. According to this document diplomatic relations between our republic and NATO will improve further in future.

Rəyçilər: s.ü.f.d.R.Hüseynov, t.e.d. M.B.Fətəliyev

Bakı Dövlət Universiteti “Avropa və Amerika ölkələrinin yeni və müasir tarixi” kafedrasının 13 dekabr 2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №04).